

ابوبکر کلابادی از نخستین آثار عرفانی فارسی است که نگارش آن در اوایل قرن پنجم پایان یافت. در دوره تاریخی که این کتاب تاریخ ادبیات آن را بررسی می‌کند یعنی از آغاز سال ۴۳۲ ق تا حمله مغول آثار متنوعی در این زمینه پدید آمده: کشف المحجوب هجویری، آثار خواجه عبدالله انصاری، ترجمه رساله قشیریه، کیمیای سعادت، آثار احمد غزالی، عین القضاة همدانی، روزبهان بقلی، و تذکره الاولیا از جمله مهمترین تالیفات عرفانی این دوره به شمار می‌روند که در شرح تاریخ و مبانی عرفان اسلامی و بیان مواجید عرفانی تالیف شده‌اند.

بررسی و تحلیل سیر تطور متون منثور عرفانی فارسی در این دوره اهمیت بسیار دارد زیرا این تالیفات در شکل‌گیری آثار منظوم عرفانی فارسی در این دوره و متون عرفانی در دوره‌های بعد تاثیر بسیار داشته است.

۳ - ۱. کشف‌المحجوب

ابوالحسن علی بن عثمان بن ابی‌علی جلابی هجویری غزنوی از بزرگان تصوف در قرن پنجم هجری است. درباره این عارف مشهور در منابع هم‌عصر و بعد از او اطلاع چندانی به دست نمی‌آید. مهم‌ترین مأخذ برای آشنایی با احوال هجویری کتاب بارزش وی به نام کشف‌المحجوب است. درباره زمان ولادت و تاریخ وفاتش ذکری به میان نیامده اما از اشارات وی در کشف‌المحجوب برمی‌آید که او در اواخر سده چهارم در شهر غزنه به دنیا آمده و دوران کودکی و جوانی خود را در همان‌جا گذرانده سپس به بلاد ماوراءالنهر، آذربایگان، شام، هند، بغداد، خوزستان، فارس، عراق و شهرهای گوناگون خراسان مسافرت و با مشایخ و افراد بسیاری دیدار کرده است.^{۶۴} بر مبنای اطلاعاتی که در کشف‌المحجوب آمده است استادان و مشایخ هجویری عبارت‌اند از: ابوالقاسم علی کرگانی، ابوالقاسم قشیری، ابواحمد مظفر حمدان، ابوالفضل محمد ابن حسن ختلی و ابوالعباس احمد بن محمد الاشقانی.

هجویری از نویسندگان پرکار قرن پنجم است. گرچه از آثار او تنها کتاب کشف‌المحجوب در دست است اما خود به صراحت از آثار متعددی نام می‌برد که